Co se píše v pamětní knize či kronice obce Jez(d)ovice o dolování a nálezu stříbrných mincí

Dolování na stříbro

Dřívější majitel třešťského panství Václav z Herbersteinu vystavěl r. 1744 zámek v Třešti a byl horlivým v dolování na stříbrnou rudu, která se tenkráte dolovala u Jihlavy a také u Jezdovic. Až dosud spatřiti na místě zvaném „Prachovna“ veliké haldy vykopané země a jámy z části zasypané. Doloval se zde leštěnec olověný, obsahující malou část stříbra. Ještě před několika lety byly tam veliké kusy křemene srovnané do tarasu a v něm při rozbití byly krásné trsy leštěnce. Postupem doby kamene se upotřebilo do stavby a na štěrk, takže nyní je dosti nesnadno kámen tento, obsahující leštěnec, nalézti. Že se zde skutečně dolovalo, dosvědčují mimo zmíněné haldy drobného kamení na několika místech u vesnice se nacházejících, jména a názvy různých míst z části německých, z části počeštělých. Jsou to zejména: zmíněná již „Prachovna“, kde byl hlavní vchod do podzemních štól a kde se v r. 1924 propadla jedna jáma do hloubky asi 10 m a musela býti potom zasypána z ohledu bezpečnosti. Voda k praní potřebná přiváděla prý se sem až od Telče z „Pařezitýho rybníka“. „Puchýrna“ (z něm. Pochwerk“), kde se vykopaná ruda puchovala a čistila a kde nyní jsou 2 hospodářská stavení katastrem patřící do Třeště. „Trajberk“ (z něm. Treibwerk) jest nyní jméno jedné části vesnice a kde asi tehdy byly stroje a přístroje na dolování třeba ovšem primitivní dle tehdejších poměrů. Celá prostora od Trajberku až ku Prachovně byla tehdy rozorána následkem kopání, později opět zasypána a zdělána v pole. Staří lidé dosud vypravují, že jejich otcové tyto haldy vykopané země z části rozvezli a ostatní urovnali.

Z Prachovny vedla prý chodba pod zemí až do „Lajtny“ u Salavic, kde byl prý také vchod do hlavní štóly. Dále je zde název tratě „Propad“ od rybníčka zvaného „Meisterteich“ (Majstrtajch), kde skutečně jest propadlina ne ovšem příliš hluboká, zarostlá nyní trním a křovím, zřejmě svědčící o tom, že se tam asi nějaká podzemní štóla kdysi propadla. Lidé zde ve vesnici si vypravují, že prý podzemní chodby z Prachovny vedou až do vesnice, ba že prý strana, kde stojí kaple, je celá podkopána.

Historie dolování od prof. Bradáče

O tehdejším dolování uvádím stať prof. Bradáče uveřejněnou v kalendáři české Jihlavy r. 1924.

„Nejdéle se pokoušeli o dolování u Jezdovic, kde kopáno do r. 1788. Panství Herbersteinské ujalo se tu r. 1769 starých šachet, zaměstnávalo až 300 lidí, ale výtěžky byly takové, že Herberstein přišel na mizinu. U Jezdovic dolovalo se podle dochovaných zpráv též v letech 1544-1734. Městská rada jihlavská půjčila tam těžařům na rozkaz císařův drahé náčiní hutní r. 1559. U Jezdovic byl důl 84 m hluboký. Chodby vytesávali hornickými kladivy (jedno bylo na obou stranách tupé, druhé mělo jeden konec zahrocený) šlíglami a pemrlicemi, skály vylamovali fimolem - železným klínem.

Když byla skála příliš pevná, sázeli oheň, tj. zapálili na ní hranici dřeva upravenou na způsob milíře a když žárem rozpraskala, snadno ji kladivy rozdrtili. Kouř a škodlivé plyny odváděli průduchy „latrochy“, jinými „litlochy“ přiváděli zase čistý vzduch do podzemních chodeb. Do jam slézali po žebříku, kamení jalové i s rudou vytahovali v měchu z volské kůže rumpálem, při čemž kůň nezřídka pomáhal táhnouti. Jihlavské doly byly asi 100 let do r. 1378.

O zániku dolů dochovaly se 2 zprávy: V jedné se praví, že po porážce Zikmundově byli horníci z dolů zapuzeni, ve druhé, jak lid si vypravoval, vedli si horníci kol r. 1280 zlovolně, poddaným křivdy činili – tu obyvatelé se smluvili a pobili prý v jednom dni všechny horníky.“

Vyorání pokladu, peněz

14. října oral čeledín rolníka Štrejbara Fr. Tůma za Divišovou chalupou (v Dolní vsi) a vyoral několik stříbrných peněz. Zavolal hospodáře a podařilo se jim vykopati hrnec s penězi stříbrnými, jichž bylo asi 2 000 kusů a vážili 1 ½ kg. Peníze mají 1 ½ cm v průměru, tvaru misčitého. Jsou to tak zvané brakteáty, peníze ražené údělnými knížaty a biskupy a pocházejí ze XII. a XIII. st.